

*Zbornik študijske skupine Mestni muzej
Ljubljana in Ljubljančani
(2016/2017)*

Kultura in šport

Mentor: mag. Borut Rovšnik

KAZALO

Marija Zupanc	7
SMUČANJE IN SMUČARSKI TEČAJI.....	7
Lidija Arijana Bahovec	33
KULTURNE PRIREDITVE IN NASTOPAJOČI V LJUBLJANSKI OPERI IN DRAMI	33
Marijana Nedović Brumen.....	39
GLEDALIŠČE IN PLES, LJUBEZEN MOJE MLADOSTI	39
Lidija Ariana Bahovec	43
PUSTNI ČAS LJUBLJANČANOV	43
Lidija Ariana Bahovec	45
ČEMU IN ČEMU SMO SE SMEJALI.....	45
Ivanka Bajd.....	47
MATIJA JAMA	47

Jugoslavija domovina moje mladosti

Zbrano spominsko gradivo študijske skupine Mestni muzej Ljubljana in Ljubljančani

Študijsko leto 2016/2017

Mestni muzej Ljubljana

zanj Blaž Peršin, direktor

Mentor

Mag. Borut Rovšnik

Tehnično urejanje in postavitve

Karin Konda Mihačič

Avtorice besedil

Marija Zupanc, Lidija Arijana Bahovec, Marijana Nedović Brumen, Ivanka Bajd

Ljubljana, 19. april 2018

ZBORNIKU NA POT...

Čas, ki je odletel, se ne zbudi več in izgubljenega otroštva se ne da podoživeti. Pa vendar...

Kar sem pripovedoval tukaj, ni nujno resnica, temveč otroštvo, kakor sem ga dojemal in postopoma rekonstruiral. Vsak ima drugačne spomine. To otroštvo, ki sem ga na novo zamislil, ta preteklost, ki sem jo znova ustvaril, je zdaj moja edina resnica. Kar je zapisano, postane resnično, torej ta roman pripoveduje o mojem resničnem življenju, ki se ne bo več spremenilo in ki ga bom od danes naprej nehal pozabljati.

Frédéric Beigbeder

Članice skupine Mestni muzej in Ljubljancanke so v preteklih dveh študijskih letih v kratke zgodbe »rekonstruirale« svojo mladost iz viharnih časov povojne Jugoslavije. Ustvarile so novo in povsem svojo resnico o doživetem času, ki pa naj ne bi bila zgolj nekakšen literarno terapevtski poskus ohranjanja spomina, ampak tudi spodbuda zgodovinarjem in etnologom pri proučevanju polpretekle zgodovine življenja v Ljubljani.

V letih 2016-2017 so se članice na tedenskih srečanjih najprej pogovorile, o čem do zdaj še niso pisale. Iz teh dolgih in na trenutke vročih pogovorov sta se izcimili dve temi, prva, pod naslovom Moja mladost v času povojne Jugoslavije, je družbeno obarvana in poskuša skozi pripovedi petih članic izpostaviti predvsem način življenja in medsebojne odnose doma, v šoli in službi in v širši družbeni skupnosti; v drugi temi pa se bralec seznanja s tremi prijetnimi spominskimi prispevki na prostočasne dejavnosti - na udejstvovanje v športnih dejavnostih in na obiskovanje kulturnih prireditev in predstav v takrat še popularni operi, na odrskih deskah ljubljanskih gledališč in v dvoranah kino Union, Komuna.

Zahvaljujem se vsem članicam študijske skupine Mestni muzej in Ljubljancanke za njihov angažma tako pri ustvarjanju tega spominskega zbornika kot tudi nasploh pri ustvarjanju odprte, sproščene in živahne atmosfere na tedenskih srečanjih in ekskurzijah ter medsebojnem razumevanju in podpori.

Topla zahvala za kakovostno pripravo zbornika in za pomoč pri vodenju skupine gre tudi naši mladi asistentki zgodovinariki Karin Konda, ki je nesebično in prostovoljno pomagala članicam študijske skupine pri urejanju njihovega fotografskega in pisnega gradiva za zbornik.

Mag. Borut Rovšnik, muzejski svetnik

Marija Zupanc

SMUČANJE IN SMUČARSKI TEČAJI

USKOVNICA

Že Valvazor je daljnega leta 1689 opisal vijugasto smučanje pri nas na Blokah. Bločani so uporabljali smuči za hitrejše dostope.

Je bilo pa smučanje v Evropi na pohodu. Postalo je športno smučanje. Zaradi namembnosti smučanja, so se tudi spreminjale tehnike smučanja, z njimi pa tudi smučarska oprema.(,).

Bloški smučar

smučarski muzej v Trziču

Po drugi svetovni vojni je bilo športno smučanje v drugem planu. Predvsem ni bilo opreme, potrebe so bile druge.

Učiteljišče v Ljubljani je za svoje dijake organiziralo tečaje plavanja, taborjenja in smučanja. Prav smučanje pa je bilo večji problem zaradi opreme. Tako je šola nabavila smuči, dijaki pa smo jih pri pouku ročnega dela opremljali. Privijali smo okovje in robnike. Le redko kdo pa je imel svoje smuči. Ostala oprema je bila pač kot je bila. Pulover, ki smo ga nosili za mrzle dni, tudi dolge hlače in ...

Problem ... visoki čevlji. Te smo si pač nekje izposodili. Bila pa je še težava, ker je bilo potrebno na peti čevljev narediti utor. Imeli smo namreč kandahar vezi, utor je bil za "zajlo".

Z veliko vnemo smo opremljali smuči in nestrpno pričakovali začetek tečaja.

Na žalost pa je bilo tisto leto (1955) bolj malo snega. Najbrž se je zato vodstvo šole odločilo za 1100m visoko planino Uskovnico.

Pomembno pa je bilo tudi to, da smo za prevoz lahko uporabili vlak. Ampak vlak nas je pripeljal do Bohinjske Bistrice. Tu smo vse raztovorili. Poleg smuči smo imeli še zaloge hrane in druge artikle za tečaj in osebno opremo tečajnikov. Ta pa je bila zelo skromna in ni predstavljala večje teže. Lahko smo jo nesli sami. Vse pa bi res težko prinesli na Uskovnico. Pa ni bilo potrebe. Na postaji nas je čakal voznik z vozom. Ko smo vse lepo naložili, smo se peš podali na planino. Kmalu smo zagazili v sneg in pogumno odšli proti naši planini. Pot je bila kar dolga in naporna, a meni se ni zdelo nič hudega.

Naš cilj je bila stara sirarna, kjer naj bi bil naš osrednji prostor. Hiša je bila prostorna, dovolj velika, da smo se tam dobivali, tudi prehranjevali. Tam smo imeli predavanja, zabavne večere, tam smo dobivali tekoče naloge. Bili smo vsi skupaj: naši profesorji - vaditelji, naš "doktor"-učitelj prve pomoči, kuharica in tečajniki. Bili smo čudovita družba. Imam nekaj nepozabnih spominov iz večernih srečanj ...

Ko smo prispeli na planino, smo vse razložili in se ogreli v sirarni. Smuči in vse ostalo smo dali v shrambo in čakali na razpored prenočišč.

Sirarna

Skupina pred sirarno

Tudi to je bilo nekaj posebnega! Dekleta smo bile nameščena v dokaj uporabnem planšarskem stanu. V stanovih so bili tudi fantje in del vaditeljev. Nekaj profesorjev pa je bivalo v nižje ležeči hiši.

Pogled na naš stan je bil idiličen. Lesena hiška, obložena s skladovnico drv, pred vhodom korito z zaledenelo vodo, povsod sneg ...

Pogled v notranjost : velik osrednji prostor z velikim štedilnikom in poleg manjši s pogradi - skupna ležišča, narejenimi iz grobih desk. Na njih je bila slama. Voda je bila zunaj- v trdnem stanju. Zunaj je bilo tudi stranišče.

A imeli smo dovolj drv. Kurili smo in kurili, da nas ni zeblo. Na štedilniku smo topili sneg, da smo dobili vodo za umivanje. Kake velike higijene ni bilo.

Ko smo si uredili bivališča, smo odšli po smuči. Stali smo v vrsti, drug za drugim in čakali, da nas "odmerijo". Postopek je bil naslednji: postavil si se vzravnano in iztegnil eno roko nad glavo z upognjeno dlanjo. To je bila mera. Večina okrog 2m. Zraven so sodile še palice, tudi te so bile približne dolžine. Bilo pa je vse novo! Smuči smo gledali in gledali. Kakšno veselje.

V našem skupnem prostoru smo se veliko družili. Najprej smo tu dobivali hrano. Tu smo imeli razna izobraževanja, imeli zabavne večere. Tu smo tudi dežurali pri pripravi hrane. Tu se je dogajalo.

Naj povem, da smo pojedli ogromne količine surovega zelja in ga tudi narezali. A bilo je leto 1955, leto, ko je bila preskrba s hrano še zelo otežena.

Tako smo si vse lepo uredili. Spoznali smo tudi naše vaditelje-ti so bili tudi sicer naši učitelji na naši šoli.

Vse to smo počeli ob čudovitem sončnem dnevu. Žal pa je to sonce hitro topilo sneg. Nič dobra napoved!

Naslednji dan smo odšli do majhnega hribčka. Uredili smo si opremo in čakali v vrsti. Sledil je preizkus smučarskih sposobnosti za razporeditev v vrste. Izvedba:

vsak naj bi pokazal, kar zna ali zmore. Kdor že obvladal kako veččino, je bil takoj v 1. vrsti. Kaj pa ostali? "Padalci" so bili v zadnji, ostali na sredini. Tako preprosto je bilo to.

Med nami je bil tudi naš učitelj prve pomoči, zdravnik. Lepo vreme in zdrava! hrana sta pripomogla, da nismo nič obolevali, tudi se ni nihče poškodoval.

Bil je družaben človek in je vnesel kar nekaj nemira pri ženski populaciji.

Po preizkusu se je takoj začelo delo po skupinah. Najprej "štamfanje". To pomeni priprava terena za učenje smučanja. Seveda je jasno, da ni bilo steptanega terena, da o kakih vlečnicah ni bilo možno niti sanjati. Nas je pa to teptanje močno utrudilo. Tudi sicer je bilo naporno, saj smo se večino časa vzpenjali po hribu. Najtežje je bilo zadnji skupini, saj so veliko energije porabili za pobiranje s tal. Smo pa dobro napredovali, dokler je bilo še dovolj snega. A ta je kopnel.

Naša skrb je bila tudi sušenje oblačil in čevljev. Tedaj pri nas še ni bilo nepremočljivih bund, tudi čevlji so bili usnjeni. Redki tečajniki so imeli vetrovke, večina pa puloverje in hlače, ki jih je bilo treba sušiti. V stanih smo vse posušili, saj smo imeli dovolj kurjave.

Bili smo mladi in smo veliko zdržali. Tako smo se po večernih obveznostih še zadrževali zunaj. Spominjam se, da smo s pesmijo Le za nami kameradi... v koloni korakali k hiši naših vaditeljev.

Bližal se je konec tečaja, treba je bilo spet pripraviti preizkus znanja. Zdaj pa je bil problem sneg, natančno pomanjkanje snega.

Tako se je vodstvo odločilo, da odidemo na planino Konjščico, višjo planino (1442m), kjer je bila tudi pastirska koča. Tam je bilo dovolj snega.

Pot je bila naporna, saj smo bili smučarsko opremljeni, nosili smo še smuči. Do planine je poleti dobro uro hoda.

Ampak snega je bilo dovolj. Tako smo imeli lahko "tekme".

Planina Konjščica

Kasneje sem bila večkrat na Uskovnici. Zdaj je tam planinska koča, predvsem pa je speljana cesta prav do planine. Je pa manj planšarjev in več vikendašev.

Do planine Konjščice je pa še vedno daleč. Tudi poleti.

ČRNI VRH NAD POLHOVIM GRADCEM 5. 1. DO 14. 1. 1956

Smučarski tečaji so se nadaljevali. Po slabih izkušnjah z Uskovnico, je bil za leto 1956 predviden tečaj na Črnem Vrhu nad Polhovim Gradcem. Udeležili smo se ga lahko tudi smučarji iz Uskovnice, kajti to leto je bilo dovolj snega.

Tu so bili dani kar dobri pogoji za izvedbo poceni tečaja: šola za prenočišče, gostilna za prehrano in primerni grički za učenje smučanja.

Iz Ljubljane smo se odpeljali z avtobusom skozi Polhov Gradec po ovinkasti cesti na Črni Vrh. Ni bilo posebno daleč. V avtobus smo natovorili smuči in vso potrebno opremo, našo prtljago in še dodatke za prehrano.

Ko smo prispeli na cilj, smo bili prijetno presenečeni. Pred nami je bila čudovita vasica, vsa v belem. Bila pa je to vas, ne planina.

Črni Vrh, razglednica, hribčki

Namestili smo se v dve šolski učilnici. Bili sta prostorni in dobro ogrevani. Je pa bila tudi tu slama na tleh, lepo razporejena ob steni in ograjena s švedskimi klopmi. S seboj smo pripeljali svoje rjuhe in odeje. Vse to smo namestili na skupno ležišče. Klopi so bile za odlaganje oblačil.

Naša osebna oprema se ni kaj dosti spremenila. Še vedno smo nosili puloverje in imeli navadne, visoke čevlje.

V učilnici je bila velika Lutzova peč, ki nas je dobro grela. Ob njej smo si lahko posušili oblačila in čevlje. Imeli smo tekočo vodo in WC.

Podružnična šola Črni Vrh

Gostilna

Naše zbirališče je bilo v jedilnici gostilne. Tu se je vse dogajalo. V jedilnici in tudi kuhinji smo imeli dežurstvo. Moram pa poudariti, da smo imeli za tisti čas zelo dobro hrano. Pa saj je bila to gostilna!

Tečaj je potekal po običajnem dnevnem redu. Po jutranjem bujenju in urejanju je bil zajtrk in tekoča navodila. Nato smučanje do kosila. Po počitku spet smučanje in še pred večerjo izobraževanje.

Smučanje je bilo tudi tu po skupinah. Novost je bila, da smo imeli tudi zunanje učitelje smučanja. Tu pa je nastopila velika težava! Tisti, ki smo prejšnje leto vadili rotacijsko tehniko, smo morali to pozabiti, kajti naš učitelj je bil sodobnejši in nas je učil nasprotno sukanje ramen kot pri prejšnji vrtilni tehniki. Veliko smo se namučili, če dodam, da smo ves čas "štamfali".

Novo je bilo tudi učenje teka na smučeh, kar je bilo pri kandahar vezeh prej težko. Vezi čevelj pritiskajo ob smučko, tako je tek precej otežen. Pa smo se le naučili tudi osnov teka na smučeh.

Bili smo blizu civilizacije in nismo potrebovali kake posebne zdravstvene oskrbe. Ne spominjam se, da bi bil kdorkoli bolan. Tudi poškodb ni bilo. Je pa bila velika utrujenost.

Na koncu je bilo tudi tu tekmovanje. Očitno je bilo dovolj snega.

Na razglednico Črnega Vrha so se mi podpisali udeleženci:

Podpisi

Po 61. letih sem spet obiskala Črni Vrh. Šola je obnovljena. Je podružnica OŠ Polhov Gradec. Tu je velik upad otrok. Imajo pa otroci zelo veliko prostora, tudi manjšo telovadnico

in prekrasne zunanje površine.

Kaj pa gostilna? Tako prijetno je bilo v njej! Zdaj propada. Škoda.

V kraju zdaj ni pošte, ni trgovine, ni gostilne. Samo urad Krajevne skupnosti.

Še dobro, da avtobus vozi starejše otroke v matično šolo. Da je povezava.

TEČAJI ZA UČITELJE TELESNE VZGOJE

Porentov dom

1964. sem začela poučevati telesno vzgojo v OŠ Polje. Že takoj prvo leto smo imeli nekajdnevni smučarski tečaj za učitelje telesne vzgoje. Organizirala ga je Obč. zveza za telesno kulturo. Lj. Moste. To naj bi bil obnovitveni tečaj s seznanjanjem novosti pri učenju smučanja.

Tedaj je vozil še vlak. Peljali smo se torej z njim do KG. Prišli smo pozno zvečer in peščili do Porentovega doma. Tam smo se namestili.

Nato se je začelo. Zelo intenzivno smo obdelali osnovo pri poučevanju smučanja. Problem pa je bil, ker je bil Porentov dom precej oddaljen od smučišč.

Taki seminarji - tečaji so bili vsako leto pred začetkom smučarskih tečajev za učence. Sama se nisem vseh udeležila, žal, ker sem imela družinske obveznosti.

Bivanje tečajnikov se je preselilo bližje smučišču, največ smo bivali v privatnih sobah, Porentov dom je bil pač predaleč.

Ti tečaji so bili resnično zelo dobri. Poleg novosti pri poučevanju smučanja, smo dobili najnovejše informacije o novi smučarski opremi, o novostih pri osebni opremi smučarja, o možnostih organiziranja tečajev za otroke. Seveda smo se pa tudi družili in izmenjali izkušnje pri svojem delu. Resnično hvala Občinski zvezi za tako skrb.

PREŽGANJE

Šola na Prežganju je bila zgrajena 1889. leta. Prva adaptacija pa je bila 1952. leta. Prenova in dozidava pa 1966.

OŠ Prežganje je bila podružnična OŠ šole v POLJU. Šola je v idiličnem okolju, okrog je veliko hribčkov primernih za smučanje.

1964 sem začela poučevati TV v OŠ Polje. Šola je bila zelo velika, zato tudi velike potrebe za organizacijo smučanja med zimskimi počitnicami.

Učitelj TV, gospod Marjan, je na šoli organiziral ŠD. V okviru tega športnega društva je pripravil smučanje in sankanje med zimskimi počitnicami. Seveda je moralo biti čim bolj poceni. Kako do tega? Preprosto! Uporabil je podružnično šolo Prežganje in prevoz z avtobusi Papirnice Vevče (v času, ko niso vozili delavcev). Meni je bilo poverjeno vodstvo tečaja, pridružil se je še en uslužbenec papirnice in nekaj večjih fantov. Vse je bilo precej po domače: kdor je imel smuči, je lahko smučal, sicer pa so bili sankarji. Med njimi je bilo največ deklic in tudi moj štiriletni sin. (Šola na Prežganju danes).

Malico smo rešili tako, da sem vsak dan kupila košaro kruha in počakala z njo na postaji v

Šola na Prežganju danes

Mostah, ostalo so imeli v šolski kuhinji. Meni je pomagala sosedina deklica, ki je tudi odšla z nami.

Kako smo potovali? Ob sedmih zjutraj smo vstopili s kruhom na tržnici v Mostah, se pripeljali do šole, naložili prehrano in otroke in se odpeljali proti Prežganju.

Avtobus nas je pustil na glavni cesti, kjer je bil odcep za Prežganje. Zaradi obilice snega naprej ni mogel. Torej smo pešočili do šole. Prebijali smo se

skozi novozapadli sneg, ki nam je segal do pasu. Imeli smo vso opremo in še košaro kruha za malico. Naprej so šli vodniki, ki so naredili gaz. Šola pa je bila precej oddaljena od glavne ceste. Pa smo le prišli do nje. Tu nas je čakal topel čaj v topli učilnici.

Hitro smo se odpočili in že začeli s programom. Najprej smo preverili smučarsko opremo učencev, tudi sankarjev. Nato so sankarji odšli na sankanje, smučarji pa so steptali bližnji hribček. Tam je bil preizkus sposobnosti za uvrstitev v vrste. Tako do odmora.

V odmoru so dobili sendviče in čaj, zlasti mlajši so se tudi odpočili. Po potrebi smo tudi kaj posušili. In hitro naprej! Naš čas je bil omejen, saj smo morali ob 14,30 na avtobus.

Do avtobusa smo kar poleteli. Sani in smuči smo pustili v šoli, pot pa je bila zdaj dobro shojena.

Tako smo nadaljevali do zadnjega dne, ko smo izvedli tudi tekmovanje. Zadnji dan pa smo spet tovorili sani in smuči do avtobusa.

Cesta na drugo stran

Ves teden smo imeli prekrasno vreme, snega pa še preveč. Bili smo zagoreli, žareči in zdravi. Tudi za malo denarja, je lahko veliko veselja.

Po 52 letih sem spet obiskala Prežganje. Edino šolo sem prepoznala, saj je enaka, le obnovljena. Vse je spremenjeno, pozidano, asfaltirano. Cesta se je vlekla, ovinek za ovinkom, pot od odcepa pa dolga, dolga. Nam pa je takrat tako hitro minilo.

GORJUŠE 1966

V šoli je bilo vedno več zanimanja za smučarske tečaje med zimskimi počitnicami. Kolegu M. je uspelo dobiti nastanitev v Železničarskem domu na Gorjušah. To pa je bila velika razlika, kajti zdaj se nismo več vsakodnevno vračali domov, ampak smo bivali v domu. Hura, gremo!

Oprema: še vedno smo imeli samo svojo opremo, ki je bila zelo skromna. Še vedno ni bilo nepremočljivih bund in hlač. Ampak bili smo na tečaju.

Spet sem bila vodja tečaja in še vaditeljica skupine. Novost pa je bila uvedba pedagoške vodje tečaja. Moja skrb je bila vsa organizacija tečaja, namestitev in še delo z vrsto na snegu. Pedagoška vodja pa je poskrbela za izvajanje reda v domu, prehrano, umivanje, spanje.

In kako je bilo tu?

Pripeljali smo se z avtobusom Papirnice - poceni, imeli smo poceni pension in poceni vaditelje. Seveda tudi tu ni bilo vlečnic.

Vožnja z avtobusom je bila ob koncu kar stresna, ker smo nekako drseli na poledeneli cesti. A se je vse dobro izteklo in pripeljali smo se prav pred dom.

Pogled na dom je bil kar dober. Novejši del z jedilnico še posebej. Pač pa je bil spalni del res skromen. (Malo denarja, malo muzike!) V nadstropju je bil boljši del. Tu so bile železne postelje z žimnicami in dvomljivimi pečmi. Slabši del je bil spodaj, v takozvani "štali". Tu je bilo 10 postelj in prostor se nikakor ni dal ogreti. Bilo pa je stranišče, tudi v nadstropju, na hodniku. Na fotografiji je to levi prizidek.

Železničarski dom

Pogled na jedilnico

Z mano je bil še soprog, tudi vaditelj in petletni sin. Poleg ped. vodje, je bil še en zunanji vaditelj.

Po prihodu smo se takoj namestili po sobah. Tudi naša družinica. Seveda smo imeli le dve postelji in kar dobro delujoč gašperček. Ta je prišel še kako prav za sušenje sinovih oblačil.

Nato smo se zbrali v jedilnici. Otroci so bili zadovoljni s svojimi sobami. Uredili smo še kako malenkost in že je bilo tu kosilo. Jedli smo hrano za bogove. Vse je bilo domače, predvsem pa doma spečen kruh v zadostnih količinah. Jedilnica je bila tudi dobro ogrevana.

Po kosilu je bil kratek počitek, nato pa že preverjanje smučarske opreme in odhod na teren za preizkus smučanja.

Izbrali smo manjši hribček in začeli po starem receptu: tisti z nekaj smučarskega znanja naprej, padalci nazaj in ostali na sredini. Trije vaditelji, tri vrste.

Nato se je začelo delo po vrstah. Ampak vsepovsod celec, zato najprej teptanje, nato pa znova in znova navkreber. Imela sem padalce in še svojega sina. A nam je šlo zelo dobro. Tudi ped. vodja je lahko smučala, ker smo bili vsi zdravi.

Tako dan na dan.

Urniki: bujenje (hudo!), umivanje, zajtrk, smučanje, kosilo, počitek, smučanje, urejanje in čiščenje opreme. Pred večerjo je bilo še predavanje. Po večerji pa zabavni del, nato spanje. Ni bilo potrebno priganjati, bili so zelo utrujeni.

Ob koncu tečaja smo odšli še na Pokljuko, v smučarskih čevljih in s smučmi. V moji skupini je bil še sin in sanke. Hodili smo presenetljivo dobro, saj je pot dokaj dolga in še nošnja smuč. Ko smo prišli na Pokljuko, smo odšli v Šport hotel in si privoščili čaj. Nato pa nazaj, mimo hotela Jelka, na smučkah vse do Gorjuš. Pa smo se le nekaj naučili, da smo lahko takole vijugali na smučeh vse do našega doma. Prav vsi smo se uspešno prismočali. Tako se je naš izlet prav dobro izteklo, le neznansko smo bili utrujeni.

Še enkrat moram pohvaliti izredno okusno hrano. Kot že povedano smo jedli doma spečen kruh, doma skisano zelje in še druge dobrote. Najbrž smo pojedli celega prašička..!).

Šport hotel, Pokljuka, še ni obnovljen

Ves čas smo imeli lepo vreme. Še preveč je bilo toplo, ker je zginel sneg. Največ pa je bilo vredno to, da smo se vrnili zdravi, zagoreli in polni prijetnih doživetij. Pridobili smo prve smučarske zavoje, odpihnilo smo strah pred strmino in znali smo si pomagati. V skupini je bilo izredno prijateljsko vzdušje, vsi smo si pomagali med seboj, tudi vaditelji. Res pa je, da smo bili vaditelji še zelo mladi, radi smo bili vaditelji in nismo pričakovali plačila za to. Na ta način so bili lahko smučarski tečaji tudi v tedanjih pogojih, po takih cenah in ob tako skromni opremi otrok.

Tako smo zaključili še en tečaj in naredili še eno uspešno zgodbo sodelovanja.

Vrnili smo se z željo, da se čim prej spet vidimo.

SREDNJI VRH

TEČAJI 1968, 1969 IN 1970

Smučanje se je vse bolj razvijalo, učenci so že imeli tudi boljšo opremo in bilo je še več zanimanja za smučarske tečaje med zimskimi počitnicami. Izboljšal se je tudi splošni standart in bila je vse večja potreba po primerni lokaciji za tečaj.

Kolegu M. je tudi tokrat uspelo. Dobil je čudovito lokacijo, počitniški dom na Srednjem vrhu nad Martuljkom. To je bil res dobitok! Pravljični dom na vrhu hriba s čudovito okolico. Dom je nudil vso oskrbo. Imel je dovolj kapacitete v sobah, vodo, stranišča. Bil pa je na hribu - Glavi - in do njega je bilo treba pešačiti. Tudi tu ni bilo vlečnic.

Počitniški dom Srednji Vrh

1968. je bilo naše prvo leto bivanja v domu. Zanimanje za tečaj je bilo zelo veliko. Ob pomoči kolega M., sem bila spet vodja tečaja. Poleg mojega soproga, so bili še drugi zunanji sodelavci. Zdaj se je tudi že malo spremenilo amaterstvo. Nihče ni več delal popolnoma zastoj, zato smo lahko pridobili zunanje učitelje.

Pa lepo po vrsti:

Najprej naj povem, da je to nesnovna dediščina, zapisana po mojem spominu. Imam samo fotografije, nobenih drugih dokumentov.

Spet smo se peljali z avtobusom do Gozd Martuljka. Tam smo se ozrli na hrib na naši desni, na katerem je počivala pravljíčna kočá. Na postajališču nas je že čakal prevoznik. Naložili smo smučí in ostalo prtljago in se peš podali do kočé.

Voznik je pripeljal opremo

Pot je bila ves čas navkreber, a nas ni nič zadrževalo. Hitro smo prišli na vrh in se razgledovali. Pred nami je bila čudovita Martuljkova skupina vršacev, okrog nas pobeljeni hribčki in kočá. Vstopili smo. Kuharice so nas pričakale s čajem. Kako se je prilegel, saj smo bili čisto prepoteni. Med našim počitkom pa je že pripeljal prevoznik našo prtljago. Naša oprema je bila zdaj že dokaj dobra. Imeli smo smučarske čevlje, nepremočljive bunde, smučarske hlače. Tudi kar dobre smučí in

že varnostne vezi. Iz voza smo prenesli tovor in poiskali svoje stvari. Zdaj smo imeli vse, lahko smo se razporedili po sobah. Ni bilo večjih težav, upoštevali smo želje. Pri namestitvi smo pomagali vsi vodniki in pedagoški vodja. Po urejanju smo prišli v jedilnico. Ta je bila zelo velika, vsak je imel svoj prostor. Tečajniki so dobili osnovna navodila za prvi dan. Največ pozornosti je bilo namenjeno varnosti, nato pa redu v domu.

Pod kočó smo imeli preizkus znanja smučanja

Zdaj je bilo na vrsti že kosilo. Bilo je zelo okusno, otroci so vse pospravili. Sploh pa je bilo prehranjevanje eden glavnih adutov Srednjega vrha. Jedli smo zelo okusno hrano in bilo jo je dovolj. Nato smo odredili počitek, ker bo popoldan preizkus.

Popoldanski preizkus je potekal takoj za kočo. Tam je bil primeren teren, ki je imel tudi iztek (varnost).

Nič posebnega ni bilo, le to, da je bilo vsako leto več dobrih smučarjev. Imeli pa smo vedno tudi "padalce". Ker sem bila edina ženska vaditeljica, je ta čast pripadla vedno meni. Nič hudega, saj smo zato na tečaju. Naj pa povem, da smo imeli na tečaju tudi naše kolege, učitelje. Zanje pa je poskrbel moj soprog.

Po končanem popoldanskem smučanju, smo se zbrali v jedilnici in dobili podrobna navodila za potek tečaja. Ta so bila v vseh tečajih enaka, spremembe so bile lahko le zaradi vremena.

- 7:30 bujenje, umivanje, pospravljanje..
- 8:00 zajtrk
- 8:30 priprava za smučanje
- 9:00 do 12:00 smučanje
- 12:00 kosilo
- 13:00 do 14,30 počitek
- 14:30 priprava za smučanje
- 15:00 do 17,00 smučanje
- 17:30 izobraževanje
- 18:30 večerja
- 20:00 zabavni program
- 21:00 priprava na spanje
- 21:30 počitek

Izobraževanje. To so bili zelo zanimivi pogovori z uvodno predstavitvijo enega od vodnikov. Pogovarjali smo se o skupnem bivanju, medsebojni pomoči, urejanju opreme, tudi mazanju smuči, redu na smučiščih, hoja po snegu, plazovi, prva pomoč ... Učenci so bili zelo vedoželjni, veliko so spraševali in tudi dobili odgovore.

V vseh skupinah so bili tudi učenci na " zimovanju". Ti učenci so se sankali ali samo sprehajali. V zadnji skupini je bila tudi moja hčerka, ki je imela nogo v mavcu. Za te učence je poskrbela še posebej pedagoška vodja. Moja hči je imela veliko oboževalk, ki so jo ves čas zabavale.

Moja vrsta na smučišču

Tečaji so potekali po programu. Imeli smo lepo vreme, zato so učenci zelo izpopolnili svoje znanje. Tudi zadnja vrsta je lepo napredovala. Tako smo v drugem tečaju lahko odšli na smučanje v Gozd Martuljek. Vsi smo imeli že toliko smučarskega znanja, da smo se lahko počasi (v plugu) spustili v dolino. Tam smo odšli do vlečnice - bila je vrv - s katero smo se vozili navzgor. Kar težko, ker je bilo treba močno držati za vrv. A smo se vozili navzgor in nam ni bilo treba hoditi.

Na vlečnici v Gozd Martuljku

Tekme v sankanju

Odhod zadnje skupine

Po končani zabavi, je bilo treba nazaj v kočo. To pa je bilo precej težje. Na nogah smo imeli smučarske čevlje, na ramah smuči. Kar težko smo prišli, podviga nismo več ponovili. Marsikoga je ožulilo, a se je vseeno izplačalo.

Lahko pa zaključim, da se ni v vseh treh tečajih nihče poškodoval, tudi večjih bolezni ni bilo. Naj pa povem, da smo imeli konzultacijo po telefonu z zdravnikom v Kranjski Gori. Naša šolska zdravnica pa nam je pred odhodom dala C vitamin, ki smo ga dajali otrokom v čaj.

Poslovlili smo se tudi od odličnih kuharic

V času našega tečaja so bile na Srednjem vrhu tudi sankaske tekme za odrasle. Z veseljem smo si jih ogledali.

Tretji dan popoldne smo običajno izvedli krajši pohod. V bližini smo imeli karavlo. To je bil zanimiv dogodek. Stražarji so nas prijazno sprejeli. Povedali so nam o svojem delu. Videli smo tudi čudovitega psa bernardinca. (Najmlajši so ga lahko jahali). Tudi sicer smo videvali te stražarje, ko so hodili na obhode. To je bil še en zanimiv utrinek s tečaja.

Veliko časa smo preživeli na Srednjem Vrhu. Bilo je veliko veselja, radi smo se učili, radi smo se zabavali. Bili smo kot družina. Po vsakem tečaju smo se veliko poslovljali in težko odhajali domov.

JAVORNIŠKI ROVT 29. 1 - 5. 2. 1977

Dom Pristava na Javorniškem Rovtu

V tem obdobju je imela dom Pristavo v najemu Mestna zveza za telesno kulturo Ljubljana za potrebe prirejanja tečajev smučanja. Novost je bila tudi, da so imeli na voljo tudi smuči in smučarske čevlje za otroke. Tako nam je spet kolega M. priskrbel novo destinacijo za tečaj. Tudi tu ni bilo vlečnic.

Spet sem bila vodja tečaja, a to je bilo moje zadnje vodenje smučarskega tečaja, potem so bile že šole v naravi. Posebnost tega tečaja pa je tudi moja popolna,

napisana dokumentacija. (Prijave podrobno, smučarska oprema - po potrebi izposoja, pregled pri šolski zdravnici z navodili, potrdila o vplačilih, okvirni program tečaja, dnevni red z zadolžitvami - dežurstvi - Nimam pa nobenih fotografij. Učenci so dobili seznam za vso potrebno osebno opremo za sedemdnevni tečaj. Poleg običajnih potreb je bilo potrebno prinesiti tudi milo in brisače. Posebnost pa je bil dodatek, da vodstvo tečaja lahko nediscipliniranega tečajnika pošlje domov. Dokumentiran imam tudi izobraževalni in zabavni program.

Morda je zanimivo zakaj vse smo imeli dežurstvo. Navajam primer za dan:

glavni dežurni je bil eden učiteljev, ostali dežurni so bili tečajniki in sicer:

- dežurni pri deklicah
- dežurni pri dečkih,
- dežurni za peči v jedilnici, pri dečkih, pri deklicah
- dežurni v jedilnici,
- nošenje drv,
- skrb za opremo - pregled,
- sanitarije,
- stopnice in hodnik,
- še kakšna malenkost.

Izvolili smo taborni odbor, ki pa ni imel veliko dela, ker je vse potekalo po programu in ni bilo nobenih pritožb. Sestal se je za kviz tekmovanje, da je določil merila. Sploh pa smo bili zelo pridni.

Dnevni red:

- vstajanje 7:30
- zajtrk 8:00
- smučanje 9:00 – 12:00
- kosilo 12:00
- počitek do 15:00
- smučanje 15:00-17:00
- malica 17:00
- izobraževanje do 18:30
- večerja 18:30
- zabavni program do 20:30
- počitek od 21:30 do 7:30
- Še sestanek vaditeljev: 21:30 do 22:00

Tako smo bili zelo zaposleni. Poleg napornega smučanja še dežurstvo. To pa še ni vse. Imeli smo še izobraževanje in tudi zabavne večere, ki so jih odlično pripravili učenci. Ni čudno, da so zvečer popadali v postelje.

Koliko pa nas je bilo?

Dečki: 27

deklice: 15

odrasli: 3 vaditelji

Skupno torej 42 otrok in 3 odrasli.

Pripomba: Meni je bilo zaupano vodstvo tečaja, ker pa je eden predvidenih vaditeljev zbolel, sem prevzela še vaditeljsko vlogo.

Moram pa povedati, da so bili na tečaju večinoma učenci višjih razredov, nekaj malega so bili četrtošolci, mlajših ni bilo. Delo z njimi je bil pravi užitek! Pripravili so vrhunske zabavne večere.

Veliko mi pomenijo besede kuharice: Pogrešali bomo to skupino.

Naše smučišče poleti

POTEK DOGODKOV

Iz Polja smo se odpeljali ob 8.uri, ob 9.30 smo bili že na Javorniku. Do tu nas je lahko pripeljal avtobus, naprej je bilo treba peš. Tudi tukaj nas je čakal prevoznik, ki je odpeljal vso opremo. Namreč tu je deževalo, zato smo na prevoz oddali tudi osebno opremo. Mi pa v dežju, malo višje je že snežilo, na Javorniški Rovt. Seveda smo imeli na tem tečaju že povsem drugačno, boljšo, osebno opremo. To so bile večinoma nepremočljive bunde. A dežja res nismo pričakovali. Hodili smo poldrugo uro.

Korajžno smo prišli premočeni, utrujeni, žejni. Takoj smo dobili vroč čaj in se začeli preoblačiti. A nekateri so bili premočeni do kože, rezervna oblačila pa so se še peljala s prevoznikom. Vsi ti so odšli za vmesni čas v postelje.

Preverili smo razdelitev po sobah. V veliki sobi bo 27 dečkov, v manjši 15 deklic. Vaditelji so spali posebej.

Zdaj smo se soočili s stanjem v domu. Vse peči so bile polne pepela, zato niso dajale dovolj toplote. Umivalniki so bili umazani, hodnik poln smeti.

Preoblečeni otroci so dobili kosilo in šli k počitku. Z ostalima vaditeljema sem uredila vse potrebno in zvečer smo že kot je treba. Zdaj dobro gorijo vse peči in lahko sušimo premočeno obleko.

Ta dan vreme ni bilo ugodno, zato smo najprej uredili sobe, določili dežurstva in pregledali smučarsko opremo. Zvečer smo imeli zabavni večer.

Naslednji dan se je začela priprava za smučanje. Dopoldan samo vaje: hoja v smuč. čevljih, na mestu, teptanje in ogled tekmovanja Kurirčkov smuk.

Popoldan preizkus za razvrstitev v vrste.

Vse je potekalo po ustaljenem programu izvedbe, a kljub temu se je učenec B. poškodoval. Naj povem, da je bil to rejenček, ki je prvič obul smučarske - izposojene- čevlje. Nikakor ni želel domov k rejnikom, ostal je z nami in je bil živa zveza solidarnosti sošolcev.

Tudi na tem tečaju sem bila "prva pomoč". K sreči so bili otroci zdravi in ni bilo večjih težav. Za prebavne težave smo dajali čaj in oglje, kaj več ni bilo potrebno.

Učenje smučanja je bilo v polnem teku. Nekaj smo morali nadoknaditi zaradi vremena, še več pa zaradi velike zavzetosti tečajnikov.

Kot vedno, smo šli tudi na tem tečaju tretji dan popoldne na izlet. To je bil obisk karavle in Elektrarne Javorniški Rovt. Zdaj je v bivši karavli Trilobit, Center za izvajanje šolskih in občolskih dejavnosti.(CŠOD).

Trilobit pozimi

Nadaljujemo z učenjem smučanja. Učenci so neumorni. Vaditelji morajo upoštevati zmožnosti. Vsi bi radi vozili paralelno. Tudi zadnja skupina je že na glavnem kuclju. Kar dobro jim gre. Z nekaterimi podaljšam za pol ure, imamo pač obsežnejši program. Gledam jih, kako lepo že vozijo. Povsod odmeva: ramo naprej, kolena, palica...

A najvažnejše: vsi znajo zanesljivo ustaviti. Čudim se Š. ki se je tako bala. Zdaj vozi zanesljivo, pravilno.

Tekma bo v petek dopoldne, zato zdaj še vadimo najnujnejše. Popoldne bo prosto smučanje ob pomoči vaditeljev.

Tekma! Naš hrib je obsijan s soncem, kar pa pomeni, da proga ne bo tako hitra.

Vsem se tresejo kolena, tudi vaditeljem. Ti se bojijo poškodb, saj se na tekmi več tvega. Tečajniki pa bi radi dosegli čim boljše rezultate.

Tekma je bila sijajna. Sposobnejši so vijugali med palicami, kot bi bili pravi tekmovalci, tudi novinci so dobro obvijugali postavljene palice. Vsi pa so dokazali, da so se veliko naučili. Še malo smo se posončili in odšli na kosilo.

Po malo krajšem počitku, še malo prostega smučanja, nato pa malica.

Nekaj o hrani. Na začetku nismo bili navdušeni. Po pogovoru in dogovoru, je postala hrana odlična. Posebej doma pečen kruh. Dobivali smo tudi popoldansko malico.

Po malici nas je čakalo pospravljanje in urejanje opreme. Tudi vračanje izposojene. Dom smo želeli zapustiti čist in urejen. Pripravili smo tudi svojo osebno opremo.

Pred večerjo je bila še svečana razglasitev rezultatov tekmovanja. Prijetno opravilo, saj so vsi dosegli zastavljene cilje. Vsak je nekaj dobil: čokolade, značke, nalepke.

Največ pa je pomenila pohvala za dosežen uspeh.

Po večerji pa so učenci pripravili program. Bil je na visokem nivoju, tudi dovolj zabaven. Dobili so veliko pohvalo in velik aplavz.

Tako je prišel zadnji dan. Po zajtrku smo spet naložili opremo na voz. Tudi učenca B. in odšli v dolino. Tam nas je že čakal avtobus. V avtobusu so še dobili posladek in v veselem prepevanju smo se pripeljali v Polje.

Učenca B., ki se je poškodoval, smo pospremili k rejnikom, ki so se zahvaljevali za veliko požrtvovalnost.

Ko smo odhajali, smo srečevali gruče učencev, ki se nikakor niso mogli ločiti. Imeli so si še toliko povedati. V tem tednu so bili kot eden. Posebej sem bila vesela, da so bili med njimi tudi taki, ki so bili prej vedno ob strani. Kaj se lahko zgodi v enem tednu.

KRANJSKA GORA

ŠOLA V NARAVI 1984 IN 1985

Zimska šola v naravi je predstavljala predvsem učenje smučanja. Pa ne kar tako povsem prostovoljno, kot so bili tečaji smučanja. Šola v naravi je bila v programu OŠ. Program je predstavljala učenje plavanja v letni šoli v naravi in učenje smučanja v zimski šoli v naravi. Učenje smučanja je bilo predvideno za učence petih razredov OŠ. Udeležili naj bi se ga vsi učenci. Nekateri izjeme so bile, predvsem zdravstvene. V teh šolah ni bilo nikakršnega prostovoljstva, saj so bile program OŠ. Vodili in izvajali so jih usposobljeni učitelji OŠ. Za učence je bila plačljiva le oskrba, ostalo je bilo v programu posamezne šole.

Potrebno je povedati, da so si učenci lahko izposodili smuči in čevlje. Socialna služba šole je poskrbela tudi za učence, ki bi težje plačali oskrbo.

Poleg tega, da je bil to šolski program, je treba poudariti, da so se ga udeleževali enako stari učenci. Šola se je tu nadaljevala. Učenci so imeli poleg vaditeljev smučanja še določene začasne razrednike. Vse je teklo zelo organizirano.

Tudi meni je predstavljala šola v naravi čisto nekaj drugačnega. To je bila šola tudi zame. Ni bilo tiste sproščenosti, ki smo jo imeli v tečajih smučanja. Tu ni bilo prostovoljstva.

Pa še nekaj! Bila sem pomočnica ravnatelja in postavljena za vodjo šole. Nikakor si nismo bili enaki z ostalimi učitelji. Bila pa sem odgovorna za vse.

Ni mi pa bilo potrebno zbirati prijav, urejati plačil, posojati opreme. To so naredili drugi pred odhodom v šolo v naravi. Poskrbeti pa sem morala za vse rezervacije: nastanitev, avtobus, shranjevanje smuči v OŠ Kranjska Gora. Sestanki z učitelji in s starši, pogovor s šolsko zdravnico, seznam potrebščin za učence. Zagotavljanje sredstev za dodatno malico in smučarske karte, naročilnice...

Skupaj s strokovnim vodjem smo naredili program šole v naravi za vsak dan posebej. Upoštevali smo tudi neugodno vreme.

Imeli smo tudi pedagoško prakso. Tudi za to smo naredili program po dnevih.

Bila pa sem tudi v tej šoli prva pomoč, čeprav je bil zdravnik dosegljiv. Za nekatera učence mi je dala šolska zdravnica posebna navodila. Šole v naravi so se lahko udeležili tudi učenci, ki so imeli kako zdravstveno težavo.

Zelo pomemben je podatek, da so 1984. leta delovale v KG številne vlečnice in sedežnica. Udeleženci šole v naravi so jih dnevno uporabljali. Tu je bilo teptanje samo za ogrevanje, nato so se vozili navzgor in navzdol. Lahko so naredili zelo veliko voženj.

Predstavila bom v glavnem drugo šolo v naravi, ker je bila to moja zadnja zimska šola.

Dom Kekec

Kako smo jo preživel?

V obeh šolah v naravi smo imeli dovolj snega, 1984. celo preveč. V obeh šolah smo bili uporabniki doma Kekec. V obeh šolah smo izvedli predvideni program, čeprav nam je 1984. precej nagajalo vreme.

Šola v naravi 1985:

Šola je trajala od ponedeljka, 18. 2. do ponedeljka, 25. 2. 1985. Torej osem dni.

Zbrali smo se pred šolo, otroke so pospremili tudi starši. Odpeljali smo se v KG, kjer je avtobus ustavil pred domom Kekec.

Tam so nas že pričakovali. Za vse smo potrebovali 105 postelj, zato smo zasedli celoten dom.

Učencev: 93

PED. praksa: 2

Učitelji: 9 + 1

Skupaj: 105

Imeli smo pripravljeni program za vse dneve, zato smo takoj pričeli z delom: uredili smo nastanitev, pregledali opremo in že smo izvedli preizkus znanja. Tako smo dobili vrste, določili vaditelje in lahko smo nadaljevali s programom. Dnevni red je bil določen že doma in se je prilagodil delu šole v naravi.

Dnevni red:

- 7:00 vstajanje, urejanje
- 7:30 do 8:00 zajtrk, nato priprava
- 8:30 odhod
- 9:00 do 10:30 smučanje
- 10:30 do 11:00 odmor in malica
- 11:30 do 13:00 smučanje
- 13:00 do 13:30 spravljanje smuči in prihod v dom
- 14:00 do 14:30 kosilo
- 14:30 do 15:30 počitek
- 15:30 do 17:00 tek na smučeh, drsanje
- 17:00 do 18:30 izobraževalni program
- 18:30 do 19:00 urejanje
- 19:00 večerja
- 19:30 do 20:30 zabavni program
- 20:30 do 21:00 umivanje
- 21:00 spanje

Pogled na Kranjsko Goro

OŠ Kranjska gora

Moja najvažnejša dnevna opravila: Takoj zjutraj pregled vseh mogočih bolnikov, po potrebi dežurstvo tudi ponoči, razdelitev smučarskih vozovnic in denarja za čaj vodnikom (šele zjutraj smo vedeli, kdo ne bo smučal), nabava malice in dostava vrstam..

Sporočilo šoli o zdravju otrok, oskrba otrok, ki so ostali v domu in - naprej po programu. Dan je bil izjemno naporen. Ko so otroci zaspali, sem pisala še realizacijo in pripravljala smučarske vozovnice za naslednji dan.

Z vodniki vrst sem se pogovorila med počitkom otrok . Analizirali smo realizacijo programa in se pogovorili o morebitnih težavah pri delu. Lahko z veseljem ugotovim, da je bilo naše sodelovanje izredno dobro.

Smuči so vrste shranjevale v OŠ KG. To je bilo potrebno, saj bi bila hoja v smučarskih čevljih od doma Kekec prenaporna.

Vrsta z vodnico

Še ena vrsta. ki na je imela vodnika

Imeli smo devet vrst otrok in še dve udeleženki pedagoške prakse.

Lahko ugotovimo, da so bili otroci skoraj sodobno oblečeni, čeprav je minilo že več kot 30 let.

Zaključno tekmovanje v veleslalomu med količki je bilo na koncu šole v naravi. V vseh vrstah so se zavzeto pripravljali. To ni bilo kar tako. Vodniki so pripravljali učence na pravo tekmo. Tako smo jo tudi izvedli. Imeli smo vse potrebne naprave.

Ponovno naj povem, da je bilo več kot 90 tekmovalcev. Bilo je to zelo tekmovalno vzdušje.

Priprave na zaključno tekmovanje

Pred tekmo je vladala velika napetost

Vsi gledajo učitelja, ki odčitava čas vožnje. Ampak največji dosežek je, če sploh pripelješ do cilja. Tako ali drugače so se vsi prismočali. Tudi danes še enkrat čestitke tekmovalcem in učiteljem. Naj ponovno spomnim, da ni bil to prostovoljni tečaj, ampak ŠOLA v naravi.

Izvedli pa smo tudi tekmovanje v teku na smučeh. To pa je bilo res prostovoljno. Pa vendarle se je večina naučila tudi teka na smučeh. Seveda moram pripomniti, da smo imeli dovolj tekaških smučí in čevljev, da so si jih lahko izposodili. Morda pa bodo kasneje nekateri tudi tekli na smučeh.

V popoldanskem terminu je bilo tudi drsanje. Tudi to je bilo prostovoljno, a nekatere je navdušilo. Imeli so možnost.

Vsak dan sta bili na voljo dve uri za izobraževalni program. Tudi tega smo naredili že doma. Bili smo šola v naravi in to možnost je bilo treba izkoristiti. Tako smo si dobro ogledali okolico z vsemi značilnostmi (povezava s predmeti SD in SN). Vse kar smo doživljali in delali smo zapisali v Glasilo (povezava SL), smo tudi naslikali (LV) in poskusili povedati tudi v angleščini. Obilico snega smo izkoristili za oblikovanje iz snega.

Imeli smo dobro organizacijo dejavnosti. Tako ni bilo nikjer gneče, vsak otrok pa je prišel na vrsto. Za dobro izvedbo gre spet zasluga vodnikom.

Po končanih tekmah, smo imeli zaključni večer z razglasitvijo rezultatov tekmovanja.

Spet naj pohvalim izvirnost in prisrčnost točk, ki so jih pripravili učenci s svojimi vodniki. Zaključni večer je bil super.

Sledila je razglasitev rezultatov tekmovanja. Pravzaprav smo se vsi veselili. Še posebno tisti začetniki, ki so s strahom prišli v šolo v naravi, na tekmi pa korajžno prismočali do cilja.

Prava tekma pa je bila za prave smučarje. Ti so se junaško pomerili med seboj. Za njih je bil važen čas, ki so ga porabili od starta do cilja. Zato tudi razvrstitev po mestih.

Najhitrejši je pač prvi in naprej... Vsem smo razdelili priznanja, najboljšim medalje in zraven malo sladkega priboljška. Zahvalili smo se vaditeljem in tudi njim zaploskali. Dobili so spominek iz KG.

Še malo veselega zaključka. Težko smo zaključili, težko smo odhajali k počitku.

Naša šola v naravi se končuje. Še prespimo, pospravimo osebno opremo in se odpeljemo domov, v Ljubljano. Tu nas pričakuje prava šola in naši domači. Kaj jim bomo povedali? Mislim, da je vsak dobil tisto, kar je pričakoval, zato se bodo lahko pohvalili staršem. Najbrž bodo želeli staršem čimprej pokazati kako dobro že smučajo. Pa bo spet kak smučar več!

Lidija Arijana Bahovec

KULTURNE PRIREDITVE IN NASTOPOJOČI V LJUBLJANSKI OPERI IN DRAMI

V skupini Mestni muzej Ljubljana in Ljubljančani že od leta 2002 pripovedujemo spomine iz svojega otroštva in odraščanja v lepi rojstni Ljubljani, ki prav danes praznuje naziv Ljubljana - zelena prestolnica Evrope 2016.

Tokratni naslov naših spominov sem si izbrala sama. Kulturne prireditve in nastopajoči v Ljubljanski Operi in Drami ok. 1938 – 1958.

Iz teh let sem ohranila v spominu utrinke in prizore priljubljenih predstav tujih in domačih piscev in komponistov, saj smo jih večkrat poslušali po radiju in gramofonu. V tistih negotovih časih, ko se je pogovor odraslih dostikrat nadaljeval šepetajoče, smo morali otroci hitro odraščati in razumeti nam malo razumljive situacije. Odrasli nam niso vsega prikrivali, potrudili pa so se nas vzgajati in usmerjati v naprednem duhu. Čitanje, glasba, gledališče, tudi šport, so spadali na kulturno-humanano področje. Po gledališki predstavi smo se s starši pogovarjali o doživetju in dobili odgovor, če nam kaj ni bilo razumljivo. Spraševanje je bilo še bolj podrobno po skupnem ogledu filma, saj so nas ob nedeljah popoldne starši peljali v kino Matico, kjer so predvajali najnovejše filme.

Ocene kritikov o predstavi so izšle naslednje jutro v časopisu Jutro oz. Slovenec. Potrudili so se predstavo čim bolj raztrgati v naše skupno razočaranje.

Veliko je napisanega o Slovenskem narodnem gledališču Drami in Operi od samega začetka do sedaj in kdor je sledil razvoju le kot obiskovalec predstav, bi se njihova mnenja zelo razlikovala.

Spominjam se predstav, ki sem jih videla in doživljala še kot šolarka, srečevala takratne dramske režiserje, dramaturge, scenografe, dirigente, kostumografe, celo takrat še živeče pisce in komponiste. Naše pomembne in zelo priljubljene dramske igralko in igralce:

- Marija Vera, Marija Nablocka, Mila Šaričeva, Mira Danilova, Vida Juvan, Ančka Levar, Sava Sever, Ema Stare, Elvira Kraljeva;

- Ivan Cesar, Vladimir Skrbinšek, Lojze Potokar, Maks Furijan, Fran Lipah, Ivan Levar, Janez Albreht in drugi.

Odraščajoči smo radi poslušali mnenja odraslih, saj se je pisalo in pogovarjalo o uspehih in kritikah gledaliških in opernih uprizoritev. Mlajši smo predvsem uživali v delih, ki smo jih razumeli, v komedijah, veseloigrah, operetah in melodičnih Verdijevih in Puccinijevih operah, Gregorčevih Melodijah srca, Foersterjevem Gorenjskem slavčku. Posebno smo uživali v baletnih predstavah. V spomin sem si vtisnila naše operne pevke in pevce:

- Valerija Heybal, Zlata Gjungjenac, Vilma Bukovec, Maruša Patikova, Milica Polajnar, Manja Mlejnik, kasneje Ksenija Vidali, Bogdana Stritar, Nada Vidmar, Elza Karlovac;

- Ladko Korošec, Rudolf Francl, Julij Betetto, Drago Cluden, Samo Smerkolj, Janez Lipušček, Friderik Lupša in takrat edini baletni par, Pino in Pia Mlakar.

Nekatere italijanske opere so peli v izvorniku in trdili, da je italijanščina bolj pevna in zato primernejša za operne izvedbe. Režije, scene in kostumi so bili kljub skromnim razmeram bolj domiselni.

Ljubljanskih gledaliških in opernih predstav sem se zelo rada udeleževala že od otroških let. Imela sem zlato priložnost spremljati svojo mamo na abonmajske predstave. Obiskovala sem letom primerne dramske in operne predstave v Ljubljani, ki je slovela po izredno lepih izvedbah nastopajočih. Občudovala sem balet, operete, opere in veseloigre. V času druge svetovne vojne med italijansko in nemško okupacijo so bile večerne predstave že v poznem popoldanskem času zaradi »policijske ure«. To je pomenilo prepoved gibanja po ulicah mesta po 20. uri brez izrecne dovolilnice. Tudi opozorilni alarmi pred bombnimi napadi so večkrat prekinjali predstave. Takrat smo morali takoj zapustiti gledališče in pohiteti v najbližje zaklonišče. Mama in ostali družinski člani smo tekli domov, saj smo stanovali prav blizu gledališča Drama.

Ljubljana ni bila zelo velika, zato so bili operni pevci, dramski igralci, plesalci baletnega ansambla, dirigenti, režiserji in tudi ostali člani gledališča poznani veliki večini Ljubljančanov.

Kmalu sem si jih zapomnila tudi po imenih, saj so se odrasli po predstavah ali pa v odmorih radi pogovarjali o njih. Dopoldne, ko so hodili v gledališče na vaje, smo se srečevali in pozdravljali, čeprav smo poznali nekatere samo po videzu.

Slavna dramska igralka Marija Vera 1881 – 1954 (pravo ime Frančiška Eppich), v vlogi Judit

Priljubljena Marija Nablocka 1890 - 1969

Več kot ogled predstave, na katero smo se morali tudi otroci skrbno in lepo obleči in počesati, mi je pomenil in ostal do danes v spominu, pogled na elegantno mamo, vso lepo in čudovito dišečo po lepem, po sreči in uspehu. Bila je enkratna, izražala je nedosegljivost.

Povojna leta so spremenila razmere tudi na odrskih deskah in v gledaliških ansamblih. Nekaterim so zamerili neupoštevanje medvojnega kulturnega molka. Zamenjalo se je veliko znanih domačih in tudi nekaj tujih gledaliških umetnikov in pevcev. Zatresli so se »stolčki« vodilnih in o tem je šepetala ljubljanska inteligenca. Prednost so dobili zaslužni za svobodo. Iz NOB so se vrnili nekateri člani opernega in dramskega ansambla in o njihovi kvaliteti tako ali tako ni nihče podvomil.

Nisem imela smisla za zbiranje fotografij z avtogrami, ki so jih takratne ljubljanske pevke in pevci po predstavah delili svojim oboževalkam in občudovalcem. Poznala sem vrstnice, ki so zbirale celo fotografije tujih filmskih igralk in igralcev, kar je kasneje preraslo v zbirateljstvo. Danes, ko bi si rada ogledala zbirke svojih vrstnic, pa nobena nima več teh fotografij, že davno so jih zavrgle.

Ljubljanska drama prvotno nemško gledališče 1911

SNG Drama v Ljubljani

fotografija S. A. Bahovec 2013

KSENIJA VIDALI

O njej sem pričela pisati kot o mamini dobri znanki, s katero sta se obiskovali in je bila vsako leto povabljena na mamin rojstni dan, ki ga je praznovala v mesecu januarju. Ob tej priliki sem posnela nekaj fotografij v maminem stanovanju na Prešernovi cesti ali ob praznovanju v kateri od ljubljanskih restavracij. Svoje letnice rojstva Ksenija ni povedala, trdila je, da se je župnik pri njenem krstu zmotil v datumu. Bila je zelo prijetna in ljubezniva, družabna in vesela, tudi duhovita, in njene pripovedi sem vedno poslušala z velikim zanimanjem. Včasih je prešla v tržaško narečje, od koder je bila doma. To je bilo blizu tudi mojim ostalim družinskim članom. Moja mama je bila rojena na Goriškem. Včasih nas je Ksenija obiskala v spremstvu katerega od svojih učencev pevcev. Po prenehanju nastopanja v ljubljanski Operi je postala zelo cenjena pevska pedagoginja. Poročila se je s svojim dolgoletnim prijateljem, dirigentom in komponistom Demetrijem Žebretom, ki je bil tudi več let direktor Opere in baleta v Ljubljani. Ksenija Vidali je bila nekaj let stalno angažirana v milanski Scali kot nadomestna pevka, vendar ni imela niti enkrat prilike tam nastopiti. Nenadna smrt moža Demetrija Žebreta leta 1970 jo je tako prizadela, da tega ni mogla nikoli preboleti. Dnevno je obiskovala njegov grob na Žalah. Tudi pogovor z njo je vedno zašel v to tragično smer.

Ksenja Vidali, Traviata 1943

Stanovala sta v Gregorčičevi ulici 13. Obdržala je tudi svoje stanovanje v Trstu in tja se je sama vozila z avtom že v svojih poznih letih. Bila je zelo redoljubna.

Spominjam se njene pripovedi, da je mamu izgubila zgodaj. Njen oče se je ponovno poročil z mladenko njenih let. Z mačeho sta ostali prijateljici do konca življenja.

Ksenija je bila lepa in je taka ostala v našem spominu.

Hranim njeno fotografijo Violete iz Verdijeve Traviate leta 1943, ki jo je poklonila moji mami za rojstni dan 22. januarja 1993. Precej fotografij, ki sem jih posnela na skupnih praznovanjih, hranim kot spomin na srečne čase.

1
Dejelo gledališča - 1898 je po prvi postojni rojni operna hiša

Ljubljana

SNK Opera in balet
fotograf: Vidija Aniane Baluovic

Spomenik Julij Betetto

Marijana Nedović Brumen

GLEDALIŠČE IN PLES, LJUBEZEN MOJE MLADOSTI

Gledališče in enako film, velika iluzija in prikaz velikih ali malih, bolj ali manj resničnih dogodkov, življenj znanih ali neznanih oseb, radostih, križih in težavah in še česa, je priljubljena zabava velike večine prebivalstva na vseh celinah našega planeta. Vsaka kulturna sredina oblikuje in predstavlja vsebine skladno s svojim načinom življenja, verovanja in moralnimi normami, značilnimi za svojo kulturo. Vendar gre vedno za neko iluzijo resničnega življenja in dogodkov po meri gledalca, zamisli avtorja in idejah režiserja.

OBISKI GLEDALIŠKIH PREDSTAV

Jaz sem se v gledališče zaljubila že zelo zgodaj, še v osnovni šoli, ko je moj oče, kot sindikalni funkcionar, za nagrado dobil dvakrat vstopnice za Opero v Beogradu, enkrat za balet Kopelija in drugič za opero Figarova svatba, kar je bila posebna prilika, saj sta osrednji vlogi peli slovenski sopranistki Ksenija Vidalijeva in Anita Mezetova. Kasneje, po preselitvi v Ljubljano, je moji mami uspelo, preko vplivnih prijateljic, dobiti dva abonmajska sedeža v Operi in Drami. Ker moj oče ni bil poseben prijatelj opere, sem dostikrat šla namesto njega na predstavo.

Prva predstava, ki me je očarala, je bila Tosca z Valerijo Heybalovo in Rudolfom Franclom. Kasneje, ko sem bila že v višji gimnaziji, sem hodila na predstave v Opero in Dramo že sama, in sicer na dijaško stojišče. V študentskih letih sem nekoliko zanemarila obiske, saj ob folklornih vajah (štirikrat tedensko) in študijskih obveznostih nisem imela več zadosti časa. V kasnejših letih in še do danes pa sem se, glede na to, da je moj mož glasbenik, bolj posvečala obiskom koncertov in tako spremljala moža v »službo«.

MOJE UDEJSTVOVANJE V GLEDALIŠČU

Že v otroških letih smo se otroci iz naše ulice šli gledališče, t.j. izmišljevali smo si razne skeče in se pri tem zabavali. O tem sem že enkrat pisala in se ne bom ponavljala.

Bolj resno se je začelo v nižji gimnaziji. Nekomu v našem razredu se je porodila zamisel, da bi uprizorili gledališko predstavo. Razrednik ni imel nič proti in smo se lotili dela. Padla je odločitev, da bomo uprizorili pravljico, in sicer Trnuljčico. S skupnimi močmi in s pomočjo zapisanega teksta smo napisali scenarij in se naučili tekst na pamet. Za Trnuljčico in princa smo si izposodili kostuma v Gledališkem odru, ki je domoval v Tavčarjevi ulici, za ostale igralce, dvorne dame, kuharčke in vile pa smo zimprovizirali po svoji presoji. Prvo in edino predstavo smo uprizorili v Bevkah, verjetno zato, ker je bila ena od igralk tam doma. Iz

priloženih slik je razvidna naša uprizoritev, pa še malo strehe od kozolca, kjer smo naredili oder. Zaradi svoje krajanke se je zbralo kar nekaj ljudi in bili smo zadovoljni.

Celotna igralska zasedba (1952)

Dobre (bele) in slaba (črna) vila (1952)

V petem razredu gimnazije (današnji sedmi razred OŠ) smo dobili novo profesorico slovenščine, prof. Vido Horvatovo (klicali smo jo »Lepa Vida«, ker je bila zares zelo čedna in elegantna), ki je bila velika ljubiteljica gledališča in navdušena mentorica šolskih gledaliških predstav. Takoj smo se navdušeno lotili izbire predstave in si izbrali Mollierovega Skopuha. Ker pa v našem razredu ni bilo dovolj navdušenih igralcev, smo svoje vrste izpopolnili z igralci iz letnika pred in za nami. Kostume smo si zopet izposodili pri Delavskem odru in prvo predstavo uprizorili v dvorani Dijaškega doma Ivana Cankarja (znameniti DIC), kjer smo tudi sicer imeli vse gimnazijske predstave. V pritličju Poljanske gimnazije in telovadnice je namreč gostovala ALU (Akademija likovnih umetnosti), ki je tam ostala vse do preselitve na Vrtačo, tako da smo bili kar precej utesnjeni in več let brez telovadnice. Telovadili smo na prostem, na košarkarskem igrišču ali na Gradu, ob slabem vremenu pa v razredu ali na hodniku.

Predstava je bila dobro sprejeta in po posredovanju glavnega igralca (Janeza – ne vem več, kako se je pisal), ki je bil doma z Rakitne, smo bili povabljeni na Rakitno. Bilo je konec zime in sneg je že skopnel in smo se lažje napravljeni in otovorjeni s kostumi odpravili z vlakom do Preserja in nato peš na Rakitno. Nekje na pol poti je pričelo rahlo snežiti in ko smo prišli na planoto, nas je zajel pravi snežni metež z velikimi kosmi mokrega snega. Jaz sem hodila skupaj z našim dramaturgom in režiserjem Brankom Šömnom. Njemu se je sneg lepil na očala in ni videl predse, meni pa so se noge udirale v sneg do meč, tako da sem jaz gledala, kod hodiva, on me je pa vlekel naprej. Tako smo prispeli do otroškega okrevališča, kjer so nas ogreli prvo s toplim čajem in potem še s priložnostnim kosilom (dom je bil prazen, otrok ravno ni bilo) ter omogočili (zakurili peč), da smo se za silo posušili. Popoldne smo krenili v gasilski dom na predstavo. Tam pa groza! Stene doma so bile od tal do višine cca 1,5m zamrznjene in ivje je odpadalo z njih. Sicer so zakurili peč na žaganje, vendar se je led stopil le okoli peči. Za fante ni bila posebna težava, imeli so žametne obleke, zapete do vratu, dekleta smo se pa tresla v svojih lahkih dekoltiranih svilenih oblekah kot šibe na vodi. Publika je sedela v plaščih, kapah in šalih in jih ni zeblo.

Po predstavi pa je bilo treba domov! Sneg nam je segal čez kolena, v zametih pa do bokov. Takrat je Janezov oče zapregel konja v voz, dekleta in kostume je naložil na voz in delal gaz v snegu, fantje pa so šli peš po gazi. Tako smo prispeli na postajo v Preserje in izvedeli, da je sneg zamedel progo in da vlaki ne vozijo, dokler ne bo proga očiščena. Postajenačelnik nas je zbasal v svojo pisarno, nam skuhal čaj in telefoniral v Ljubljano na postajo, kjer so nas čakali zaskrbljeni starši, da je z nami vse v redu in da pridemo, ko pridemo oz. ko bo prišel prvi vlak. Tako smo noč predremali v pisarni in prišli domov s prvim vlakom, ki nas je pobral ob cca ob. 8. uri zjutraj. Potem smo imeli zadosti gledališča za to leto.

Ponovno smo se lotili gledališča prihodnje leto, in zopet Moliere, tokrat »Scapinove zvijače«, in zopet so se pričele težave, ker po pregledu vlog nihče od fantov ni hotel prevzeti glavne vloge, to je Scapina. Po skupni odločitvi smo se odločili, da vlogo prevzamem jaz in se prelevim v dečka. Ostrigla sem se približno tako, kot sem videla na slikah iz tistih časov, kostumi so bili zopet iz Delavskega odra in predstava v Domu Ivana Cankarja. Zbralo se je presenetljivo mnogo gledalcev, zaradi govoric o posebnosti predstave. Zaradi razburjenja in množice opravkov pred predstavo sem kar dobro ohripela in dejansko delovala kot deček, saj so mi to povedali nekateri gledalci po predstavi, da sploh niso opazili, da nisem deček. Predstave nismo več ponovili.

V sedmem razredu smo zopet dobili veselje do igranja. Lotili smo se bolj sodobne igre in sicer Gerveisovih »Srečnih dnevov«. Porazdelili smo si vloge (tokrat sem igrala najstnico Pernette) in se lotili vaj. Nekje na sredi zagona smo izvedeli, da so si isto predstavo omislili dijaki Šubičeve gimnazije. Pričela se je tekma, kdo bo boljši! Oboji smo si rezervirali Šentjakobsko gledališče in izvedli predstavo ter si ogledali eni druge. Seveda smo oboji in »naša publika« trdili, da smo boljši in bili zadovoljni.

MOJA FILMSKA KARIERA

Nekako ob tem času je Viba film iskal mlade igralce za nek film z delovnim naslovom »Kurirček«. Udeležila sem se, skupaj z igralci naše gledališke skupine, avdicije in bila izbrana za nastop v filmu. Film nikoli ni bil posnet, me je pa opazil režiser France Bevc in mi dal glavno vlogo v svojem kratkometražnem filmu »Mladini šport in telovadbo«. V filmu so nastopali poleg mene še Rudi Simonič (»moj bratec«, skupaj nosiva transparent na sliki) in igralca Mila Kačičeva in Lojze Potokar. Snemali smo na bazenu Ilirija, na telovadišču na Plečnikovem stadionu, na Taboru in v nekem stanovanju v Fondovih blokih v Ljubljani. Zaslužila sem svoj prvi honorar. Film je bil namenjen promociji športa med mladimi in je morda danes še v Arhivu RTV Slovenije v opusu del Franceta Bevca. Kasneje sem statirala še v nekaj filmih oz. plesala na RTV v folklornih produkcijah in v filmu »Lucija«.

Prizori iz filma »Mladini Šport in telovadba« (1955)

MOJI PLESNI ČASI

V študentskih letih sem se zelo aktivno vključila v AFS France Marolt (12 let staža) in plesala, poleg nastopov doma, po mnogih evropskih državah, na mnogih festivalih in samostojnih koncertih. V tem času sem naštela (in dokumentirala) preko 213 nastopov (od leta 1960 do leta 1970), več let sem bila solistka. Kariero sem pri skupini zaključila kot korepetitor. Po postopni širitvi moje družine je moje plesno udejstvovanje prenehalo, tudi obiski gledališča so se zelo zminimizirali, ker pač ni bilo več časa za tovrstno zabavo.

Čas, ki sem ga preživela kot članica folklorne skupine, je močno zaznamoval moje življenje. Spoznala sem kar nekaj dobrih prijateljev iz različnih krajev svoje domovine, s katerimi še vedno občasno vzdržujem stike, in skupaj z njimi doživela mnogo lepih trenutkov na popotovanjih po svetu in nepozabnih dogodkov na tej poti. Vse to je v znatni meri vplivalo na moje dozorevanje, življenjski nazor in me iztrgalo iz »zaplankanosti« našega do tedaj hermetično zaprtega prostora. Navsezadnje sem tamkaj spoznala tudi svojega moža.

»Deklica in Junaka« izrezek iz časopisa

Na prvomajski paradi v Beogradu

Lidija Ariana Bahovec

PUSTNI ČAS LJUBLJANČANOV

Predpustni čas s pustovanji, maškade, povorke in plesi v maskah postajajo pri nas skoraj preteklost.

Meni pomenijo srečen spomin na moje otroštvo in mladost. Otroci smo prirejali svoja otroška pustovanja, katerih smo se veselili in nanje z veseljem pripravljali. S starši in vrstniki smo se pogovarjali kako in v kaj se bomo našemili.

V Ljubljani so bile otroške pustne prireditve na pustno nedeljo večinoma na domu. Domači otroci so povabili svoje prijatelje in družba je bila pisana in tudi razigrano vesela. Pustne obleke za otroke so bile domač izdelek, dodali so še kakšen kupljen rekvizit k liku oblekice, ki je predstavljala pustno masko. Nekoč so bile ljubljanske trgovine – papirnice dobro založene s pustnimi dodatki, barvnimi spiralami in konfeti s katerimi smo se maškare krasile in posipale. Otroci smo se veselili krofov in flancatov, pili smo malinovec.

Pustovanje leta 1942 pri Bahovčevih

Pustna sobota je bila namenjena mladinskim pustnim prireditvam. Predpustne plesne zabave so se začele že štirinajst dni prej, saj je toliko društev prirejalo svoje maškade.

Gala pustne prireditve s plesom za odrasle so bile na pustno nedeljo oz. pustni torek zvečer. Udeleženci so bili oblečeni v kostume, maskirani, pri vhodu so morali pokazati vabilo. Plesne dvorane so bile bogato dekorirane. Plesali so na živo glasbo znanih ljubljanskih ansamblov.

Pustne plesne zabave so se ohranile še v čas mojih študentskih let, čeprav so se do takrat razmere v katerih smo živele že močno spremenile. Med mladino je družabnost bila osnova

za smeh in zabavo. Plesnih korakov novih plesov smo se naučili na plesnih tečajih, zato smo znali plesati tako na uvoženo povojno glasbo, kot tudi na domačo.

P.S. Izgleda, da je družabnost za katero se je treba vsaj malo potruditi nekoliko v zatonu. Prednjači tekmovalnost, rivalstvo, medalje, biti prvi na svetu. Priljubljeni so maratoni za staro in mlado tudi kuharija in šport (oz. sforsirana robotika). Celo predšolski otroci, najmlajši, ki so komaj shodili in spregovorili znajo v snemalno kamero, da »tekmujejo za medaljo«.

Imela sem srečo, da sem v otroštvu imela otroštvo, vsaj to!

PEPELNIČNA SREDA

Praznovanje pusta se pri nas prične z debelim četrtkom in špehovko (ocvirkovko), nadaljuje se s pustnimi prireditvami v maskah za odrasle in otroke. Konča se na pustni torek opolnoči, ko si morajo maškare sneti maske.

Naslednje jutro se na pepelnično sredo prične post, ki traja do Velike Noči. Znano je, da so nekateri odšli z zadnje pustne zabave v cerkev k prvi jutranji sveti maši po odpustek in posipanje s pepelom.

Ponekod imajo na ta dan pokop Pusta s posebnim obredom.

S pepelnično sredo se prične post v hrani in mesu, zato so se sladokusci domislili ribjih dobrot. Ohranila se je tradicija vsakoletne slanikove pojedine. V hotelu Union jo priredijo vsako pepelnično sredo razstavo sladkovodnih in rečnih ribjih dobrot okrašenih z maslenimi in ledenimi skulpturami. Mojstri kuharji stojijo ob svojih izdelkih, ki jih ocenjuje komisija in odgovarjajo novinarjem na njihova vprašanja, vse se fotografira za objavo nagrad.

Slanikova pojedina

Razstavljene jedi so na ogled obiskovalcem do večera.

Za goste in obiskovalce pripravijo pogrinjke v stranskih prostorih, kjer strežejo tople ribje jedi po svojih vrhunskih in tajnih receptih.

Slanikovo razstavo si ogledam vsako leto, saj je izjemen dogodek za Ljubljano in Ljubljančane.

Lidija Ariana Bahovec

ČEMU IN ČEMU SMO SE SMEJALI

To je enako, kot z lanskoletno obleko, če postane preozka, skleneš shujšati, da bi jo spet oblekel, saj je bila kar draga. Ko zmagaš nad kilogrami in obleko ponovno uspeš obleči, ugotoviš, da se je spremenila moda...

Moja študentska leta so bila bogata s humorjem, saj so se znanci prijatelji in kolegi prav s humorjem zaščitili pred nezanesljivimi okoliščinami, pred materialno in kulturno bedo vladajočega razreda v času t. i. diktature proletariata po drugi svetovni vojni pri nas.

Šale so pripovedovali previdno glede navzoče poslušalstvo. Vzporejali so pripovedi Dobrega vojaka Švejka, ki ironizira razmere iz prve svetovne vojne. Nekaj kolegov je znalo citirati Švejka ob vsaki priliki in tako prenesti in prirediti dogodke v sodoben čas.

V mojem času je študirala arhitekturo samo desetina deklet. Nekaj kolegov je bilo zelo na tekočem s šalami, saj je bilo nekaterim risanje karikatur in objave v časopisu skromen dodatni zaslužek.

Po nekaj službenih letih sem opazila, da tudi, če kdo pove v družbi neko šalo, to ni šala. Sedaj opažam, da si ljudje nič ne pripovedujejo. Izgleda, da to ni več moderno. Radi se razgovorijo o kritiki, o vsakomur in vsemu, nad čemer se moram zamisliti. Morali bi se ozreti nazaj, saj razen »mladosti« nismo imeli zagotovljene perspektive bodočnosti. Sedanji otroci pa strmijo v svoje pametne telefončke celo v avtobusu med vožnjo po mestu in ne vidijo v kako lepem mestu živimo. Okolica in družba jih ne zanima.

Kaj nam pomeni šala?! V slabih časih razvedrilo in zadoščenje!

Takratne šale:

Tovarišica Pepca v operi

Gledalka: »Prosim rezervirajte mi ložo za večerno predstavo.«

Blagajničarka: »Ložo za Madame Butterfly torej?«

Gledalka: »Ne, prosim ložo za madame Pepco Kardelj.«

Študent in borza dela

Študent dobi priložnostno delo v Zoološkem vrtu.

V upravi mu izročijo levje oblačilo z vsemi dodatki od repa do glave. Naučijo ga posnemanja levjega obnašanja in rjojenja, saj je to najljubša žival otrok in odraslih. Ko odklenejo levjo kletko in ga spustijo vanjo, se študent zelo prestraši. Zagleda prav takšnega leva, ki rjove in straši gledalce. Stisne se v kot kletke, otrpel od groze. Strašni lev se mu približa, zato pomisli na svojo rano smrt. Zasliši samo še: »Iz katere fakultete si pa ti?!« In omahne...

Anekdota Neron

Prijatelj znanega režiserja se pozanima kako napreduje film o Neronu. Dobro, mu odgovori režiser, spremenil sem scenarij. Ne dogaja se v Rimu, pač pa v Parizu. Neron ob igranju na lutnjo gleda goreč Pariz – kako na pol gole lepotice bežijo pred ognjenimi zublji in gorečega Moulin Ruge. Neron ob tem še bolj uživa.

Ivanka Bajda

Nameravala sem opisati nekaj zanimivih srečanj s slovenskimi slikarji, ki sem jih poznala.

Marjan Dovjak me je poučeval v zadnjem razredu osemletke. Vodil nas je tudi na razstave v Jakopičev paviljon in Moderno galerijo.

S Francetom Goršetom me je spoznal soprogo in obiski na njegovi koroški domačiji in galeriji so nepozabni. Tudi portretiral me je.

Na otvoritvi razstave v Celovcu sem imela čast spoznati Zorana Mušiča. Omenil je, da prihaja občasno v Ljubljano k bratu, po telefonu pa se slišita vsak večer. Podpisal se je v katalog razstave in se čez čas vrnil, rekoč : vama pa moram popraviti svoj podpis s strešico na s in c, ker sta Slovenca.

Navdušujoča so bila nekajletna srečanja z udeleženci poletnih slikarskih kolonij v Sečoveljskih solinah. Stebri teh prireditev so bili »trije Toneti« :

direktor Obalnih galerij Toni Biloslav, pesnik Tone Pavček in kipar in slikar Tone Lapajne.

Ni jih več med nami, tudi mojega soproga dr. Marina Bajda. Z nami pa so njihova dela doma in v galerijah. Nedavno sem našla soprogov rokopis eseja o Matiji Jami, ki je tako zanimiv, da ga posredujem tudi vam, v njegov spomin, namesto svojega prispevka.

MATIJA JAMA

V počitnicah po prvem šolskem letu sem moral pisati dnevnik. Ne vsak dan. Opisal sem bolj imenitne dogodke, lunin mrk, nastop Čika Save pri Lasanu, kapitulacijo Italije, obisk pri slikarju Matiju Jami:

7.8.1943 – sobota

»Z očkom greva večkrat k slikarju Jami. Stanuje za Bežigradom. Matija Jama je eden največjih slovenskih slikarjev. Slika pokrajine. Ima zelo lepe slike Save, Savice, Bleda, Triglava in stolnice. Zelo rad slika tudi kravice, otroke in kmečke ljudi. Najbolj so mi všeč njegove barve. Matija Jama je star 71 let. Nosi brado in očala. Z menoj je zelo prijazen. Dal mi je že pomaranče. Pokazal sem mu svoje risanke. Svoje slike ima v posebni sobi. Na oknu ima planike. Moj očka je mnogo Jamovih slik fotografiral.«

Očetovo poznanstvo s slikarjem je povezano z barvno fotografijo. Matija Jama sem videl prvič na njegovi razstavi v Jakopičevem paviljonu aprila 1942, ob sedemdesetletnici. Dan za dnem sta Jama in oče fotografirala razstavljene slike. Bilo jih 172, tako velik je bil Jakopičev paviljon. Opoldne, ko je čuvaj Pepe zaklenil vrata paviljona, sta privila Leico in Rolleiflex na stojali in začela boj z »blauštihom«. Tehnična stran barvne fotografije je preprečevanje

obarvanja z znanjem in izkušnjami. Tako govori leta 1941 v svoji Šoli barvne fotografije slikar in fotograf Hans Windisch in nadaljuje : » močno modro obarvane posnetke dobimo, kadar snemamo pri soncu v senci, po sončnem zahodu in v notranjih prostorih«.

Jama in oče sta imela vsak svojega »vindiša«, o obarvanjih diapozitivov sta se veliko pogovarjala. Windischu sta tudi pošiljala pisma. Takrat je bila barvna fotografija stara komaj šest let; spomladi 1936 je prišel na svet barvni film Agfacolor.

Za popravljanje »blauštiha«, modrega obarvanja diapozitivov, je Windisch iznašel rožnato obarvane filtre lifacolor. Z njim se je dalo barvno pravilno podati celo »zlato barvo v najbolj neugodnih svetlobnih razmerah«. V knjigi je bila tudi slika treh zlatih gotških apostolov z oltarja, s filtri in brez.

S temi filtri lifacolor se je dalo odpraviti najbolj trdovratno modro obarvanje posnetka – tako je mislil Windisch.

Jama pa je obrnil barvno fotografijo na glavo. Naslednjo pomlad je bila v paviljonu razstava Vavotičevih del, po slikarjevi smrti. Fotografirala sta lepi, modrikast Polakt v gozdu – V senci (1904). Opoldne je Pepe postavil sliko za paviljonom na sonce in s filtri sta začela uničevati slikarjevo modrino. Bogve, mogoče sta hotela priti do inkarnata! Gospa na filmu je postajala zmeraj bolj siva, Matija Jama je fotografsko premislil Vavpotičevo senco. Impresionisti so videli in vedeli, da so sence modre.

Jama je fotografiral skozi najrazličnejša obarvana stekla, celo skozi rjavo pivsko steklenico. Stekla mu je obrezoval po fotografski meri steklar pri Stari cerkvi v Šiški. Fotografirala sta tudi v Narodni galeriji in zadnjo Sternenovo razstavo.

Na fotografske sestanke v mesto se je slikar Jama pripeljal na biciklu – z zvoncem na strehi sprednjega kolesa. Jama je bil eleganten gospod, drugače oblečen kot oče in učitelji, bolj starinsko, a neznansko lepo : svetlo siva črtasta obleka, visok ovratnik na srajci, modra kravata. Nikoli se mi ni zdel star – čeprav otroci ponavadi drugače presojujejo leta odraslih. Ob sedemdesetletnici je zadnjič samostojno razstavljal, prej je razstavljal vsako leto.

Pri slikarju Jami sem videl prvič v življenju takšen »hecen« zvonec na biciklu, havelok in žive planike na oknu. Dotelej sem poznal samo posušene, v knjigi stisnjene planike.

Med drugo vojno je nosil Jama rjav havelok doma, saj je kuril le v kuhinji. Očarala me je sama beseda havelok in nobeden od sošolcev ni vedel, da je to plašč brez rokavov in s pelerino do pasu. Po Brockhausu je to lahko tudi kolesarski plašč.

Takega Jamo je spoznal tudi pred prvo vojno Josip Regali, zavitega v havelok in s fotografskim aparatom v roki. Regali se je z Jamo pogovarjal za Cankarjeve Obiske.

Tisto zimo je imel postavljen v kuhinji ležalnik, tu je pripravil tudi projektor za gledanje diapozitivov. Jama je fotografiral z Leico, projektor je napravil sam, iz lesa in ga sivo pobarval. V projektorju je uporabljal kar objektivne od kamere, moj oče se je zgražal.

Jama je izdeloval tudi okvirje svojih slik in tudi igračo je naredil sam: iz debelega kartona izrezano babo z dolgim nosom, ki se je v pasu pregibala in zoprno vreščala, če si stiskal zadaj meh. Ta igrača je bila v sobi zmeraj »pri roki«, lahko sem se z njo igral, podaril mi je ni. Sin Matija se je z njo igral, umrl je štirinajstleten za meningitisom.

V haveloku, z očali, z rahlo dvignjenima rokama pred slikarskim stojalom sem ga tudi narisal. Prerisal sem Matijo Logarja iz Grajskega vrabca. Tudi predlogo sem moral pokazati slikarju. Hinko Smrekar si je sposodil za logarja njegov obraz.

Dobil sem pomarančo in pesmico : Matija Jama – dobra mama.

Povabili smo ga domov za božič 1943. Odklonil je, ker je odklonil tudi hčerkino vabilo. Za Jamovo hčerko smo izvedeli ob tem vabilu. Gospa Madeleine je bila logopedinja na Šolski polikliniki. K njej smo prišli na šolski pregled in skoraj vsakemu je priporočila: gotovo imate doma kakšne smučke, prodajte jih in kupite aparat za zobe. Naslednje leto smo ta pregled znali že špricati.

V Mali galeriji je razstavljala in prodajala nekaj Jamovih slik, imela je tudi številne barvne diapozitive – fotografije slik slovenskih slikarjev, ki sta jih med vojno posnela njen in moj oče. Srečeval sem jo čudno plaho v zeleni pelerini, poleti z vozičkom, pozimi s sankami...

Ime Jama je še zmeraj napisano na hiši na Rebri, pod gradom.

Matija Jama je umrl 6.aprila 1947. Šel sem ga na Žale kropit. Pred vežico me je fotografiral slikar Božidar Jakac, ko sem mu povedal, da sem Jamo poznal. Te fotografije nimam, ker sem jo šel prekmalu iskat, že 12.aprila. Namesto nje pa sem dobil grafiko Partizani v Rogu s posvetilom: »V spomin in spodbudo«.